

**Załącznik do
Uchwały Nr XXIV/170/13
Rady Powiatu w Lubartowie
z dnia 28 stycznia 2013 r.**

**PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
DLA POWIATU LUBARTOWSKIEGO
NA LATA 2013- 2015**

Lubartów 2013

Opracowanie: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie

str. 1

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Lubartowskim.....	5
3. Cel główny i cele szczegółowe programu.....	13
4. Roczny limit zawodowych rodzin zastępczych.....	19
5. Realizatorzy programu.....	20
6. Monitoring i ewaluacja.....	20
7. Zakończenie.....	20

1.Wstęp.

„Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,

dla dobra rodziny , która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci,

w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami (...)”

prowadzone były działania państwa, które doprowadziły do uchwalenia ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przesłaniem ustawy jest m.in. wsparcie rodziny, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Rodzina powinna otrzymać wsparcie od instytucji publicznych i organizacji pozarządowych działających w lokalnym środowisku. Najważniejsza rola w społeczeństwie, jaka jest przypisywana rodzinie nie jest przesadzona. Rodzina jest najmniejszą komórką społeczną. Rodzina wprowadza w społeczeństwo nowych obywateli, przekazując im język, podstawowe wzory zachowania, zwyczaje i obyczaje obowiązujące w danym społeczeństwie. Rodzice przekazują dziecku przyjmowane przez siebie normy społeczne, wartości moralne i religijne, wprowadzając jednocześnie dziecko w świat wartości kultury.

Rodzina jest również najlepszym środowiskiem opiekuńczo-wychowawczym dla dziecka. Opiekuńczość rodziny przejawia się w tym, że dzieci doświadczają pomocy i opieki wewnątrz rodziny. Natomiast rola wychowawcza rodziny sprowadza się do przekazywania potomstwu tego wszystkiego, co miało w sposób wystarczający zapewnić mu prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

Dokonujące się w ostatnich dekadach zmiany w rodzinach prowadzą do ich dysfunkcyjności i patologii.

W sytuacji , gdy rodzina nie jest w stanie wypełnić jednej ze swoich funkcji, może dojść do

zapoczątkowania procesu dysfunkcjonalności rodziny, który może przebiegać zarówno na poziomie: napięć, istotniejszych konfliktów, określonej deprivacji potrzeb, zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, jak i na poziomie rozpadu, rozbicia oraz patologii zachowań.

Wiele badań potwierdza, że dysfunkcyjny system rodzinny charakteryzuje się przede wszystkim: wysokim poziomem chronicznego niepokoju, napiętej atmosfery, strachu, zacieraniem się granic tego, co wolno, czego nie wolno, tego, co ważne i wartościowe oraz bezwartościowe. Charakteryzuje się także niejasnymi, a często również ukrytymi regułami i zasadami zachowania oraz postępowania, sztywnością ról rodzinnych, zanikiem, bądź zagubieniem ich podstawowych sił oraz potencjałów psychofizycznych, a także pozorną wzajemnością, interakcyjnością oraz intymnością.

Rodzinom oraz dzieciom, które się w nich wychowują należy nieść skuteczną pomoc.

Pedagodzy społeczni wymieniają trzy kierunki działań:

- 1) kompensacja społeczna,
- 2) profilaktyka wychowawcza,
- 3) ratownictwo.

Ad. 1) Kompensacja jest związana z wyrównywaniem braków środowiskowych i organicznych. Są braki pierwotne, które sprzężone, mogą wywoływać braki wtórne, objawiające się niedoskonałościami rozwoju biologicznego, społecznego, czy kulturalnego. Wyrównywanie braków środowiskowych w stosunku do różnych kategorii może mieć charakter pomocy socjalnej dziecku i rodzinie oraz pomocy wychowawczej.

Ad. 2) Profilaktyka w stosunku do rodzin polega głównie na wzbogacaniu wiedzy rodziców o uwarunkowaniach przebiegu procesu rozwoju bio-socjo-kulturalnego dziecka w rodzinie. Odbywać się mogą zarówno w formie poradnictwa indywidualnego, jak też zbiorowej pedagogizacji rodziców.

Ad. 3) Działania ratownicze polegają m.in. na czasowej lub stałej izolacji dziecka od rodziny. Podejmowane są w rodzinach problemowych, dysfunkcyjnych, w których próg zagrożenia rozwoju dziecka określa się jako krytyczny. Należy pamiętać, że dzieci nie powinny „wychodzić” na dłużej z kręgu rodziny. Dlatego należy podjąć pracę z rodzinami biologicznymi, aby ich dzieci pozostające w opiece zastępczej, jak najszybciej mogły powrócić do środowiska

rodzinnego.

Na podstawie art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.) do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierającego między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie, które zostało wyznaczone przez Starostę Lubartowskiego organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej. W strukturze Centrum działa Zespół do Spraw Pieczy Zastępczej składający się z dwóch koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz specjalistów takich jak: psycholog, pracownik specjalny.

Niniejszy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lubartowskim służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Celem jest zapewnienie każdemu dziecku z naszego powiatu całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców odpowiedniego środowiska wychowawczego, organizowanego w formie rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Harmonogram działań z zakresu rozwoju pieczy odzwierciedla przyjęte założenia i działania na najbliższe trzy lata.

2.Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Lubartowskim.

Do dnia 31 grudnia 2011 roku kwestie dotyczące zapewnienia opieki i wychowania dzieciom w rodzinie zastępczej regulowała ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z zm.). Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Lubartowskim jest wyznaczona przez Starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Zgodnie z Zarządzeniem Starosty Lubartowskiego Nr 71/11 z dnia 30 grudnia 2011 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie zostało wyznaczone organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Poniższe tabele przedstawiają dane o rodzinach zastępczych w latach 2009 – 2012, źródła własne PCPR.

Tabela 1. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Lubartowskiego.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba rodzin w 2009 r.	Liczba rodzin w 2010 r.	Liczba rodzin w 2011 r.	Liczba rodzin w 2012 r.
spokrewniona	70	62	61	48
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	24	22	19	31
Razem	94	84	80	79

Tabela 2. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba dzieci przebywających w 2009 r.	Liczba dzieci przebywających w 2010 r.	Liczba dzieci przebywających w 2011 r.	Liczba dzieci przebywających w 2012 r. na dzień 01.12.2012 r.
spokrewniona	95	84	88	71
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	40	36	31	49
Razem	135	120	119	120

Tabela 3. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba dzieci umieszczonych w 2009 r.	Liczba dzieci umieszczonych w 2010 r.	Liczba dzieci umieszczonych w 2011 r.	Liczba dzieci umieszczonych na dzień 01.12.2012 r.
spokrewniona	18	6	10	8
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	1	5	3	8
Razem	19	11	13	16

Zamieszczone powyżej tabele pokazują ilość rodzin zastępczych na przełomie lat 2009-2012 .

Do mocnych stron systemu rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Lubartowskiego należy dostateczna liczba rodzin zastępczych niezawodowych mogących przyjąć w trybie natychmiastowym dzieci w ramach rodzinnej pieczy zastępczej. Na dzień 1 grudnia 2012 r.

funkcjonowało 31 niezawodowych rodzin zastępczych. Prowadzona współpraca z tymi rodzinami pokazała, że w sytuacji pilnej konieczności odseparowania od własnych rodziców i umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, wyrażały gotowość przyjęcia dziecka do 10 roku życia. Dodatkowo 2 przeszkolone rodziny zastępcze, bez umieszczonych dzieci, wyrażają gotowość przyjęcia dzieci.

Jednak niepokojącym zjawiskiem jest powierzanie przez sąd opiekuńczy pieczy zastępczej małżonkom, albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka (rodziny zastępcze spokrewnione).

W ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie funkcjonuje specjalistyczne poradnictwo na które składa się zespół specjalistów takich, jak: prawnik, psycholog, pracownik socjalny, którzy niosą pomoc osobom i rodzinom z naszego powiatu w rozwiązywaniu problemów, jakie ich dotyczą.

Nie można pominąć faktu dobrej współpracy, jaka łączy tutejsze Centrum z Wydziałem Rodzinnym Sądu Rejonowego w Lubartowie, z Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Lubartowie, z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Ośrodkami Zdrowia, z Organizacjami Pozarządowymi, z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Lubartowie, ze szkołami funkcjonującymi na terenie Lubartowa i Powiatu Lubartowskiego. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie samodzielnie i we współpracy z Organizacjami Pozarządowymi realizuje programy ministerialnie.

Do słabych stron systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Lubartowskiego należy brak placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, w której znajdują swój dom nastoletni wychowankowie. Dzieje się tak, ponieważ zdarza się, że tutejszemu Centrum nie udaje się umieścić w rodzinie zastępczej nastoletnich dzieci (powyżej 10 roku życia) z powodu sprzeciwu rodzin zastępczych. Bowiem w mentalności opiekunów zastępczych istnieje obawa dotycząca występowania problemów natury wychowawczej, które w ich ocenie, zawsze towarzyszą okresowi dorastania dzieci i młodzieży.

Wśród słabych stron systemu pieczy zastępczej nie sposób nie wymienić brak środków finansowych na finansowanie funkcjonowania zawodowych rodzin zastępczych, które zgodnie z brzmieniem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają zapewnione różnorodne finansowe formy wsparcia.

Brak wystarczającej bazy finansowej ma również wpływ na zatrudnienie wystarczającej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, psychologów, psychoterapeutów, prawników na których obserwujemy duże zapotrzebowanie ze strony zgłaszających się do tut. Centrum rodzin z Powiatu Lubartowskiego.

Niekorzystnym stanem dla systemu pieczy zastępczej jest także brak wystarczającej liczby instytucji wspierających rodziny zastępcze. Negatywnym zjawiskiem rzutującym na jakość rozwoju pieczy zastępczej jest brak świadomości społecznej o potrzebach i możliwościach rodzinnej pieczy zastępczej. Szczególnie wśród istniejących rodzin zastępczych obserwuje się niechęć do korzystania z poradnictwa rodzinnego, ponieważ ujawnienie problemów opiekuńczo-wychowawczych przez zastępczych opiekunów, w ich mniemaniu, może oznaczać rozwiązanie rodziny zastępczej dla przebywających u nich dzieci. Ten sąd rodzin zastępczych jest bezpodstawny i mylny zważywszy na fakt, że wiele dobrze funkcjonujących rodzin biologicznych odczuwa przeróżnej natury kłopoty ze swoimi dziećmi. Problemy te nie stanowią przecież przesłanki do odbioru rodzinom naturalnym ich małoletnich dzieci. Konieczne jest uświadomienie sobie tego, że rodziny zastępcze otrzymują przecież dzieci trudne w prowadzeniu pedagogicznym, z zaburzonych środowisk rodzinnych, gdzie często występują patologiczne zjawiska.

Konkludując, należy uświadamiać rodziny zastępcze w tym że, mają prawo posiadać problemy z małoletnimi dziećmi, podobnie jak wiele innych polskich rodzin, zaś szkolenia mają pomóc im w poznaniu i wypracowaniu procedur, jak należy radzić sobie z kłopotami z dziećmi.

Zubożenie społeczeństwa lokalnego skutkuje wyjazdami rodziców poza granice kraju w celu poszukiwania pracy. Przyczyniło się to do pojawienia nowego zjawiska społecznego, jakim jest spotykane szczególnie na Lubelszczyźnie eurosieroctwo. Na tle ubożenia społeczeństwa lokalnego pojawia się coraz więcej problemów społecznych. Sytuacja ta sprawia, że rodziny zastępcze mają coraz mniejsze wsparcie. Przez to odczuwają kryzysy w samotności, które swoją genezę mają z sytuacji ekonomicznej kraju. Rodziny te także zamykają się na pomoc i współpracę z tut. Centrum.

Zgodnie z art. 33 pkt 1 i pkt 2 lit. c ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, piecza zastępcza zapewnia realizację planu pracy z rodziną (...) oraz przygotowanie dziecka do nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych

kontaktów z rodziną i z rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych. Szczególnie trudna i mało efektywna jest współpraca z rodziną naturalną. Dlatego też ta sfera działalności wymaga nakładu środków finansowych oraz zdecydowanie większej ilości pracowników i specjalistów do pracy nad rodzinami biologicznymi.

Nie sposób pominąć także faktu, że zadowalająca liczba specjalistów gotowych nieść pomoc osobom i rodzinom w potrzebie uzależniona jest od środków finansowych, jakie Powiat Lubartowski może przeznaczyć na ich pozyskanie i stałe doszkalanie.

Do zadań powiatu należy także zapewnienie funkcjonującym rodzinom zastępczym pomocy wolontariuszy oraz cyklicznego spotykania się w ramach grup wsparcia, gdzie miałyby miejsce wzajemna wymiana doświadczeń.

Mimo dostatecznej ilości rodzin zastępczych do tutejszego Centrum na bieżąco zgłaszają się kandydaci chętni do pełnienia w/w funkcji, dla których niezbędne będzie prowadzenie kampanii i szkoleń.

Prowadzona nadal będzie współpraca z rodziną naturalną, która prowadziłyby do zaistnienia warunków umożliwiających powrót dziecka do rodziny.

W dobie kryzysu ekonomicznego, powodującego zubożenie społeczeństwa, polskim rodzinom żyje się trudniej. Ich myśli nie krążą więc wokół sytuacji społecznych, chęci niesienia pomocy dzieciom dla których pilną koniecznością jest tworzenie zastępczej rodziny. Z drugiej strony kryzys ekonomiczny powoduje patologizację społeczeństwa, narastanie negatywnych zjawisk społecznych prowadzących do tworzenia nowych rodzin zastępczych. Obserwuje się brak możliwości zatrudniania w oparciu o umowę o pracę, a nawet umowę zlecenie, a tym samym brak możliwości pozyskania stałych źródeł finansowania. Konsekwencją tego jest wzrastające wśród rodzin bezrobocie, którego najbardziej widocznym skutkiem jest obniżenie standardu materialnego rodziny. Bardziej negatywne skutki dla rodziny ma bezrobotny mężczyzna, niż bezrobotna kobieta. W związku z bezrobociem u mężczyzny pojawia się silna frustracja, która powoduje sięganie po alkohol.

Na przestrzeni 2009 – 2012 roku z powodu alkoholizmu rodziców naturalnych ich dzieci musiały być umieszczone w rodzinie zastępczej. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej z powodu alkoholizmu rodziców, źródła własne PCPR.

Tabela 4. Liczba dzieci umieszczonych z powodu alkoholizmu rodziców naturalnych.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba umieszczonych dzieci w 2009 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2010 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2011 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2012 r.
spokrewniona	4	0	3	2
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	0	1	1	2
Razem	4	1	4	4

Innym powodem mającym wpływ na konieczność organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Mamy do czynienia wówczas z niewydolnością wychowawczą rodziców, z zaniedbywaniem obowiązku sprawowania pieczy nad dzieckiem, z brakiem odpowiednich warunków mieszkaniowych, z nieporadnością. Efektem nienależytego wykonywania władzy rodzicielskiej jest najczęściej absencja szkolna, związane z nią dodatkowe kłopoty szkolne dziecka, zły stan sanitarny mieszkań, brud, brak nawyków higienicznych, pasożyty, choroby, brak szczepień. Towarzyszy temu często zaburzony rozwój emocjonalny u dzieci i brak poczucia bezpieczeństwa.

Na przestrzeni 2009 – 2012 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego rodziców naturalnych należało odseparować dzieci, celem umieszczenia w rodzinie zastępczej. Zamieszczona poniżej tabela ilustruje liczbę dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej z powodu ww. powodu, na podstawie źródeł własnych PCPR:

Tabela 5. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba umieszczonych dzieci w 2009 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2010 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2011 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2012 r.
spokrewniona	5	1	5	2
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	0	0	0	1
Razem	5	1	5	3

Problemem Lubelszczyzny jak i Powiatu Lubartowskiego jest wysokie bezrobocie, które powoduje wyjazdy rodziców poza granice kraju w celu poszukiwania pracy.

Poniższa tabela obrazuje ilość dzieci, umieszczonych w rodzinie zastępczej, których rodzice opuścili wyjeżdżając poza granice kraju za pracą.

Tabela 6. Liczba dzieci których rodzice wyjechali za granicę.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba umieszczonych dzieci w 2009 r.	Liczba umieszczonych dzieci w 2010 r	Liczba umieszczonych dzieci w 2011 r	Liczba umieszczonych dzieci w 2012 r
spokrewniona	2	0	0	0
niespokrewniona /niezawodowa w 2012 r.	0	0	1	0
Razem	2	0	1	0

Od dnia 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.), która dokonała zmian form rodzinnej pieczy zastępczej. Rozróżniła następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej:

1. Rodzina zastępcza, w tym

1) rodzina zastępcza spokrewniona,

2) rodzina zastępcza niezawodowa,

3) rodzina zastępcza zawodowa, w tym:

a) rodzina zastępcza pełniąca funkcje „pogotowia rodzinnego”,

b) rodzina zastępcza specjalistyczna (dla małoletnich matek, dla dzieci niepełnosprawnych i dla nieletnich).

2. Rodzinny dom dziecka.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka na ich wniosek mogą być wspierane przez rodziny pomocowe.

Od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 1 grudnia 2012 r. na terenie Powiatu Lubartowskiego funkcjonuje 79 rodzin zastępczych z liczbą 120 umieszczonych dzieci, w tym 48 rodzin z 71 dziećmi to rodziny zastępcze spokrewnione oraz 31 rodzin z 49 dziećmi to rodziny zastępcze niezawodowe.

Od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 1 grudnia 2012 r. w rodzinach zastępczych umieszczono

16-oro dzieci, w tym 8-oro dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych i 8-oro dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych.

Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych stale ulega zmianie z następujących powodów:

- 1) opuszczenie rodziny zastępczej przez pełnoletniego wychowanka rodziny zastępczej z chwilą uzyskania pełnoletności (3 wychowanków),
- 2) orzeczonego postanowieniem sądowym powrotu do rodziny naturalnej (3 dzieci),
- 3) adopcji (2 dzieci).

Na terenie Powiatu Lubartowskiego nie ma placówek opiekuńczo-wychowawczych. W przypadku konieczności umieszczenia dziecka w placówce, Powiat Lubartowski zawiera porozumienie z innym powiatem na terenie którego funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza. Treść porozumienia określa warunki pobytu dziecka i wysokość wydatków na jego opiekę i wychowanie. Tabela poniżej zawiera liczbę umieszczonych dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie innych powiatów na przestrzeni lat 2009 – 2012, źródła własne PCPR.

Tabela 7. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach.

Dzieci umieszczone w:	2009 rok	2010 rok	2011 rok	2012 rok
placówce opiekuńczo-wychowawczej	0	2	2	3
placówce interwencyjnej	0	2	2	3 (na 16 dni)
Razem	0	4	4	6

Wnioski z analizy pieczy zastępczej w latach 2009 – 2012 w Powiecie Lubartowskim

- 1) Podstawowym problemem jest brak chętnych rodzin zastępczych na przyjęcie dzieci w wieku powyżej 10 roku życia, pozbawionych całkowicie i częściowo opieki rodzicielskiej.
- 2) Obecna liczba rodzinnych form zaspokaja potrzeby w zakresie przyjęcia dzieci w przedziale wiekowym 0 – 10 lat w zakresie zapewnienia opieki i wychowania.
- 3) W latach 2009 – 2012 nastąpił nieznaczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- 4) W placówce opiekuńczo-wychowawczej nie są umieszczane dzieci poniżej 10 roku życia, chyba, że jest to rodzeństwo.

- 5) W latach 2009-2012 nastąpił nieznaczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych.
- 6) Należy rozwijać system rodzinnej pieczy zastępczej poprzez stwarzanie warunków do pozyskiwania kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych niezawodowych.

3. Cel główny i cele szczegółowe programu.

Cel główny

Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Lubartowskim.

Cel szczegółowy nr 1:

Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy z rodziną naturalną

Uzasadnienie celu:

Dziecku, któremu rodzina naturalna nie może zapewnić bezpośredniej opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Szansą wzrastania dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych są rodziny zastępcze. Obecne rozwiązania ustawowe kładą nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie tych rodzin zastępczych, które już funkcjonują przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki w Powiecie Lubartowskim.

Kierunki działań:

1. Prowadzenie szerokiej kampanii promującej idee rodzicielstwa zastępczego.
2. Rozwój spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych.
3. Wspieranie rodzin zastępczych w podejmowaniu działań i współpracy z instytucjami działającymi na rzecz powrotu dzieci do rodzin naturalnych.
4. Pozyskanie i przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
5. Prowadzenie procesu diagnostyczno – kwalifikacyjnego pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

6. Współpraca i koordynacja instytucji i służb działających na terenie Powiatu Lubartowskiego na rzecz aktywizacji rodziny naturalnej w celu poprawy własnej sytuacji życiowej oraz zmiany stylu życia.
7. Realizowanie i wdrażanie indywidualnych programów pracy z rodziną naturalną.
8. Współpraca z rodzicami naturalnymi dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej na rzecz reintegracji rodziny.
9. Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz pieczy zastępczej.

Oczekiwane efekty:

1. Powstanie różnorodnych form opieki zastępczej w Powiecie Lubartowskim.
2. Postrzeganie rodzin zastępczych jako integralnego elementu systemu pieczy zastępczej.
3. Wzrost liczby rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych.
4. Kompleksowa diagnoza i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
5. Zmniejszenie liczby wychowanków powracających do placówki.
6. Poprawa funkcjonowania rodzin naturalnych.
7. Przejmowanie przez rodziny biologiczne opieki nad własnym dzieckiem.
8. Wsparcie rodziców zastępczych przez organizacje pozarządowe.
9. Podniesienie prestiżu rodzin zastępczych jako istotnego elementu systemu pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

1. Liczba przeprowadzonych kampanii na rzecz promujących funkcjonowanie rodzin zastępczych .
2. Liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
3. Liczba rodzin, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
4. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych.
5. Liczba rodzin zastępczych korzystających z pomocy specjalistycznej (psycholog, prawnik).

6. Działająca grupa wsparcia rodziców zastępczych.
7. Liczba wychowanków powracających z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych do biologicznych rodzin.
8. Liczba organizacji udzielających wsparcia oraz specyfika udzielonego wsparcia.
9. Liczba organizacji udzielających wsparcia oraz specyfika udzielonego wsparcia.
10. Zwiększenie poczucia własnej wartości w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej.

Cel szczegółowy nr 2

Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych.

Uzasadnienie celu:

Istnieje konieczność by w zintegrowanym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną uwzględnić działania mające na celu przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępczej. W czasie pobytu w pieczy zastępczej, wychowanek powinien nabyć odpowiednie umiejętności i wiedzę niezbędną do wejścia w dorosłe życie i samodzielnego funkcjonowania. Przygotowanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia powinno w przyszłości zapobiec ich społecznemu wykluczeniu.

Kierunki działań:

1. Systematyczne przygotowywanie wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych do procesu usamodzielnienia.
2. Kształtowanie pozytywnego wizerunku wychowanka pieczy zastępczej.
3. Tworzenie grup wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków.
4. Organizowanie zajęć „kompetencji społecznych” oraz nauka umiejętności poruszania się na rynku pracy (CV, autoprezentacja, indywidualny plan rozwoju zawodowego itd.).
5. Przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnianie i na kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie.
6. Współpraca instytucji i organizacji pozarządowych w Powiecie Lubartowskim na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianego wychowanka.

Oczekiwany rezultat to: przygotowanie usamodzielnianych wychowanków do startu w dorosłość.

Oczekiwane efekty:

1. Przygotowanie wychowanków do procesu usamodzielnienia.
2. Powstanie grup wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków.
3. Pozyskanie nowych umiejętności z zakresu „kompetencji społecznych).
4. Nabycie umiejętności poruszania się na rynku pracy.
5. Wsparcie finansowo – rzeczowe pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej.
6. Wsparcie usamodzielnianych wychowanków zgodnie z kompetencjami instytucji.
7. Wsparcie wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych przez inne instytucje oraz organizacje pozarządowe działające w ramach zadań statutowych.

Wskaźniki:

1. Ilość uzyskanych pozytywnych ocen z realizacji programu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.
2. Liczba usamodzielnianych wychowanków uczęszczających na spotkania w utworzonej „grupie wsparcia”.
3. Liczba pozytywnych ocen opiekunów, wychowawców, terapeutów z umiejętnością zastosowania nabytych umiejętności z zakresu „kompetencji społecznych”.
4. Liczba wychowanków, którzy nabyli umiejętności poruszania się na rynku pracy.
5. Liczba wychowanków otrzymujących świadczenie na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, „rzeczówkę”.
6. Liczba wychowanków i forma wsparcia otrzymana przez pełnoletniego wychowanka, ze strony innych instytucji i organizacji pozarządowych.
7. Wydatkowana kwota na świadczenia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w roku 2013, 2014, 2015.

Cel szczegółowy nr 3

Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pieczy zastępczej.

Uzasadnienie celu:

Potencjałem każdej instytucji są jej pracownicy. Dokonujące się zmiany dotyczące roli

pomocy społecznej oraz sposobów rozwiązywania problemów wymagają systematycznego kształcenia i doskonalenia umiejętności kadry pomocy społecznej oraz podmiotów współpracujących. Profesjonalna kadra umożliwia właściwe wypełnianie zadań w obszarze pomocy dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

1. Doskonalenie zawodowe kadry realizującej zadania z zakresu pieczy zastępczej.
2. Podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek pomocy społecznej i kadr współpracujących z Centrum.
3. Udział pracowników Centrum pracujących w obszarze pieczy zastępczej w szkoleniach i konferencjach w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.
4. Upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze opieki nad dzieckiem i rodziną.
5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz pieczy zastępczej.
6. Systematyczna współpraca z ośrodkami pomocy społecznej z terenu Powiatu Lubartowskiego – pracownikami socjalnymi, asystentami rodzinnymi, placówkami edukacyjnymi, specjalistami, sądami oraz podstawową opieką zdrowotną.

Oczekiwanym rezultatem jest dostosowanie infrastruktury oraz odpowiednia ilość profesjonalnie przygotowanej kadry pracującej w systemie pomocy społecznej na rzecz pieczy zastępczej w Powiecie Lubartowskim - zgodnie z zdiagnozowanymi potrzebami.

Oczekiwane efekty:

1. Wzrost wiedzy i umiejętności wśród kadry pomocy społecznej i kadry współpracującej w obszarze pomocy rodzinie i dziecku.
2. Poznanie i wdrożenie dobrych rozwiązań w obszarze pomocy rodzinie i dziecku.
3. Wsparcie przez organizacje pozarządowe pracowników pomocy społecznej oraz kadry współpracującej.
4. Wdrażanie innowacyjnych metod w pracy z rodziną problemową.
5. sprawny przepływ informacji między poszczególnymi podmiotami realizującymi zadania na rzecz pieczy zastępczej na poziomie gminnym, powiatowym.

Wskaźniki:

1. Liczba zrealizowanych szkoleń i projektów w zakresie pieczy zastępczej.

2. Liczba pracowników pomocy zastępczej wdrażających nabyte umiejętności oraz sprawdzone rozwiązania w obszarze pomocy rodzinie i dziecku.
3. Formy wsparcia pracowników pomocy społecznej.
4. Liczba pracowników socjalnych wdrażających innowacyjne metody pracy.
5. Liczba pracowników podnoszących swoje kwalifikacje.

Cel szczegółowy nr 4

Wsparcie istniejących rodzin zastępczych w Powiecie Lubartowskim.

Uzasadnienie celu:

W związku z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, z jakimi borykają się rodziny zastępcze, istnieje konieczność objęcia ich wszechstronnym wsparciem. W tym celu konieczne jest prowadzenie szkoleń i poradnictwa specjalistycznego, co umożliwi rozwiązanie zaistniałych trudności, a także ich unikanie. Spotkania rodzin zastępczych spowodują integrację oraz możliwość wymiany własnych doświadczeń.

Kierunki działań:

1. Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Szkolenia już istniejących rodzin zastępczych.
3. Poradnictwo specjalistyczne – prawne, psychologiczne, socjalne dla rodzin zastępczych.
4. Wspieranie rodziców zastępczych w wypełnianiu funkcji wychowawczej, opiekuńczej.
5. Inicjowanie i prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych.
6. Wypłacanie świadczeń rodzinom zastępczym.

Oczekiwane efekty:

1. Poszerzenie przez rodziny zastępcze umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz umiejętności wspierających dzieci w rozwoju.
2. Wsparcie rodzin zastępczych w formie poradnictwa specjalistycznego takiego jak: prawne, psychologiczne, socjalne.
3. Powstanie grupy wsparcia rodzin zastępczych.

Wskaźniki:

1. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Liczba rodzin zastępczych uczestniczących w szkoleniach, spotkaniach, konferencjach doształcająco zawodowych.

3. Liczba rodzin zastępczych korzystających z poradnictwa specjalistycznego w tym poradnictwo prawne, psychologiczne, socjalne.
4. Liczba rodzin zastępczych uczestniczących w grupie wsparcia.
5. Wydatkowana kwota na świadczenia dla rodzin zastępczych.

4. Roczny limit zawodowych rodzin zastępczych.

Ponieważ niezwykle istotny jest skoordynowany i systematyczny rozwój pieczy zastępczej, konieczne jest określenie limitów zawodowych rodzin zastępczych.

Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza naturalnym środowiskiem przebiegać będzie poprzez:

- współpracę z gminą nad powrotem dzieci do rodziny naturalnej,
- tworzenie rodzin zastępczych niezawodowych,
- przekształcenie rodziny zastępczej niezawodowej na rodzinę zastępczą zawodową,
- ustalenie corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych:
  - w 2013 r. - 0 rodzin zastępczych zawodowych
  - w 2014 r. - 1 rodzina zastępcza zawodowa
  - w 2015 r. - 2 rodziny zastępcze zawodowe.

Finansowanie.

Finansowanie pieczy zastępczej przebiega w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.).

Źródłem finansowania zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2015 są środki finansowe pochodzące:

1. z budżetu Powiatu Lubartowskiego,
2. z budżetu Państwa (Ministra właściwego do spraw rodziny),
3. z budżetu samorządów gminnych,
4. z budżetów innych powiatów,
5. ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, pozyskane w ramach PO KL.

5. Realizatorzy programu.

Koordynatorem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2015 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie, które przy jego realizacji będzie współpracowało z następującymi podmiotami:

- rodzinami zastępczymi,
- placówkami opiekuńczo – wychowawczymi,
- ośrodkami pomocy społecznej,
- sędziami i kuratorami Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego,
- organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi.

6. Monitoring i ewaluacja.

Program będzie podlegał ewaluacji i będzie zmieniany w miarę pojawiających się potrzeb.

Monitoring programu będzie prowadzony co najmniej jeden raz w roku. Polegał on będzie na zbieraniu i analizowaniu danych, ocenie przyjętych wskaźników określających postęp rzeczowy realizacji programu.

7. Zakończenie.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2015 wyznacza nowe kierunki działania oraz zakłada kontynuację działań uznanych za potrzebne i wartościowe. Uwidacznia on, że forma opieki zastępczej powinna respektować prawo dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, do utrzymania osobistych kontaktów z rodziną, w tym powrotu do rodziny naturalnej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubartowie stworzyło powyższy program tak, aby móc skutecznie i efektywnie pomagać dziecku i rodzinie, która jest podstawową komórką społeczeństwa.